

Lapsitakuu / Lisätietoa koskien Suomen raporttia kansallisen toimintasuunnitelman toteutuksesta (2024)

1. Johdanto

Suomi raportoi EU:n lapsitakuun kansallisen toimintasuunnitelman toteutuksesta komissiolle maaliskuussa 2024. Koska kansalaisjärjestöille ei tarjottu mahdollisuutta osallistua raportin valmisteluun, toimittaa kuusi lapsi- ja perhejärjestöä nyt täydentävää tietoa koskien sosiaalisen syrjäytymisen ja lapsiköyhyyden ehkäisemistä. Järjestöt tarkastelevat sekä sosiaaliturvaan että palveluihin kohdistuvia heikennyksiä.

Järjestöt katsovat, ettei Suomen valtion raportti anna kokonaiskuvaa tehdyistä poliittisista päätöksistä, niiden vaikutuksista ja mittakaavasta. Järjestöt ovat erittäin huolissaan siitä, että hallitus on tehnyt ja valmistelee edelleen toimenpiteitä, joilla vaikeutetaan lapsitakuutavoitteiden saavuttamista ja jotka kohdistuvat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja lapsiperheisiin. Tämä on myös vastoin YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle 2023 antamaa suositusta välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin. Vaikka hallitusohjelmassa on myös (Suomen raportissakin mainittuja) parannuksia, ne eivät mittakaavaltaan lainkaan vastaa tehtäviä heikennyksiä.

Raportin laatineet kuusi lapsi- ja perhejärjestöä ovat pitkään tehneet yhdessä vaikuttamistyötä mm. lapsiköyhyyden vähentämiseksi. Mukana ovat Barnavårdsföreningen, Ensi- ja turvakotien liitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset, Väestöliitto sekä Lastensuojelun Keskusliitto, joka on kattojärjestö.

2. Hallituksen toteuttamia lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvia sosiaaliturvaleikkauksia

Huomattavia leikkauksia sosiaaliturvaan

Pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella (20.6.2023-) on toteutettu huomattavia leikkauksia sosiaaliturvaan, millä on suoria vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. Esimerkiksi asumistukeen ja työttömyysturvaan tehdyt leikkaukset ovat huomattavia, ja ne lisäävät ja syventävät lapsiperheköyhyyttä.

Sosiaaliturvaan tehtyjä leikkauksia:

- Kelan etuuksien indeksikorotukset jäädytettiin 2024–2027 (1.1.2024)
- Työttömyysturvan omavastuu-aika pidennetty 1.1.2024

- Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Ikärajan lasku vaikuttaa myös nuorten toimeentuloon, kuten toimeentulotukeen (1.1.2024)
- Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisten nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa laskettiin 1.1.2024
- Nuoren kuntoutusrahan ja kansaneläkkeen ikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen vaikuttaa haavoittuvassa asemassa oleviin, kuten kehitysvammaisiin ja vastaavaa tukea tarvitseviin nuoriin
- Poistetaan nuorilta mahdollisuus saada kuntoutusrahaa, jos he osallistuvat nuorille tarkoitettuun ammatillisen kuntoutuksen valmennukseen 1.1.2025
- Työttömyysturvan lapsikorotukset poistettu 1.4.2024
- Sovittelun työttömyysturvan suojaosa poistettu 1.4.2024
- Toimeentulotuesta huomioitavia asumismenoja kiristetty 1.4.2024
- Asumistuen työssäkäyntiin liittyvä suojaosa poistettu 1.4.2024
- Sovittelun työttömyysturvan suojaosa poistettu 1.4.2024
- Aikuiskoulutustuki lakkautettu 1.8.2024
- Ansiopäivärahan saamiseen tarvittavaa työssäoloaikaa pidennetty 2.9.2024
- Työttömyyspäivärahan työssäoloehto euroistettu 2.9.2024
- Palkkatuettu työ ei kerrytä työttömyyspäivärahan työssäoloehto 2.9.2024
- Omistusasuntoihin ei saa enää asumistukea 1.1.2025
- Omaisuuden vaikutus palautetaan asumistukeen 1.1.2025

Sosiaaliturvan leikkausten yhteisvaikutuksista

Sosiaaliturvaan tehtyjen leikkausten vaikutukset kumuloituvat haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille. Leikkaukset kasaantuvat samoille henkilöille lisäten köyhyyttä ja kasvattaen toimeentulotuen tarvetta. Toimeentulotuen asiakkuus on viimesijainen tilanne, jossa kotitalouden taloudellista toimeentuloa ei ole kyetty paikkaamaan muilla etuuksilla, tukitoimilla tai tuloilla. Tutkimusnäyttö osoittaa, että perheiden siirtyminen toimeentulotuelle lisää esimerkiksi terveydenhuollon ja lastensuojelun kustannuksia. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n laskelmien¹ mukaan sosiaaliturvan leikkaukset, mukaan lukien indeksijäädätykset, aiheuttavat sen, että toimeentulotuen piiriin tulisi vuonna 2024 noin 65 000 uutta asiakasta. THL:n laskelmien² mukaan toimeentulotukiasiakkuuksien määrä kasvaa arviolta 27 %. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion³ mukaan toimeentulotuen menot kasvaisivat 25–30 prosenttia. Toimeentulotuki

¹ <https://www.soste.fi/vaikuttaminen/toimeentulo/>

² Työpaperi 45/2023 Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027.

³ Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.

https://stm.fi/documents/1271139/148062577/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf/24e8c11e-78cb-bf3e-6018-ad80359fb45a/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf?t=1696842353098

on kaikkein byrokraattisin etuus ja siihen liittyy suurimmat kannustinloukut. Myös toimeentulotukea on heikennetty asumismenojen hyväksymisen osalta.

Sosiaaliturvan leikkaukset vaikuttavat merkittävästi juuri pienituloisiin lapsiperheisiin heikentäen heidän toimeentuloaan. Asiaa on nostanut esille muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)⁴. Sen mukaan leikkaukset heikentävät selvästi perusturvaa ja kasvattavat tuloeroja ja köyhyysriskiä huomattavasti. Myös lapsiasiavaltuutettu on tuonut esille⁵, että sosiaaliturvan muutokset heikentävät pienituloisten ja köyhien lapsiperheiden asemaa ja johtavat todennäköisesti lapsiperheköyhyyden kasvuun. Lisäksi sosiaaliturvan leikkauksia koskevissa hallituksen esityksissä on tunnistettu, että leikkaukset vaikuttavat pienituloisiin sekä lapsiperheiden osalta erityisesti yhden huoltajan perheisiin, osa-aikatyötä tekeviin ja pienipalkkaisiin perheisiin.

Sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten kumuloituvat vaikutukset haavoittuvassa asemassa oleville ovat huolestuttavia. Hallitus on toteuttanut mittavia etuuksiin kohdistuvia leikkauksia vuonna 2024, ja vuodelle 2025 niitä on suunniteltu lisää muun muassa asumistukiin, työttömyysturvaan, kuntoutusrahaan ja sairauspäivärahaan. Sosiaali- ja terveysministeriön 23.9.2024 julkaisema sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi⁶ osoittaa, että vuosien 2024–2025 muutosten seurauksena kolmen pienituloisimman tulokymmenyksen osuus kotitalouksien yhteenlasketusta käytettävissä olevasta tulosta supistuu. Huomattavimpia tulonmenetyksiä (vähintään 5 %:n muutos) kohdistuu pääosin juuri näihin kolmeen pienituloisimpaan tulokymmenykseen. Perhetyypeistä tulonmenetykset kohdistuvat voimakkaimmin yhden hengen talouksiin sekä yksinhuoltajatalouksiin. Suhteellisesti suurimmat käytettävissä olevien tulojen pienenemiset kohdistuvat opiskelijoihin, työttömiin ansioturvan saajiin ja työttömiin perusturvan saajiin. Suurin vaikutus ihmisten toimeentuloon on vuoden 2024 toimeentuloturvamuutoksilla. Vuodelle 2025 esitettyjen muutosten vaikutus on pienempi.

Kokonaisvaikutusten kannalta merkittävimpiä ovat leikkaukset työttömyysturvaan ja yleiseen asumistukeen. Koko väestön suhteellinen pienituloisuusaste kasvaisi vuosien 2024–2025 muutosten seurauksena 1,7 prosenttiyksikköä, mikä tarkoittaa noin 100 000 henkilöä. Ei-työllisten kohdalla kasvu on huomattavasti suurempaa, 4,5 prosenttiyksikköä. SOSTE ry:n laskelmien⁷ mukaan pienituloisten määrä tulee kasvamaan vuonna 2024 noin 68 000 henkilöllä. Heistä noin 16 700 on lapsia.

Pienituloisten määrän lisääntymisen lisäksi sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset myös syventävät jo olemassa olevaa köyhyyttä niiden kohdalla, joilla toimeentulotuki ei paikkaa tilannetta.

⁴ Työpaperi 45/2023 Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027.

⁵ Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioesityksestä sosiaaliturvan muutosten yhteisvaikutusten sekä hoitoon pääsyn (ml. mielenterveyspalvelut) näkökulmasta). LAPS/63/2023, 23.

⁶ Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan. STM 2024. <https://stm.fi/documents/1271139/198978037/Yhteisvaikutukset+kotitalouksien+taloudelliseen+asemaan.pdf/8faeab99-e198-0ec0-0382-88bf718bcbcd/Yhteisvaikutukset+kotitalouksien+taloudelliseen+asemaan.pdf?t=1727089437080>

⁷ Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan. STM 2024.

Lapsiperheiden pienituloisuus ja sosiaaliturvaetuudet -hankkeessa (LAPSOSET) tarkasteltiin lapsiperheiden pienituloisuutta, sosiaaliturvaa ja sen muutoksia, lastenhoidon tukien vaikutuksia, erillään asuvien perheiden asumisjärjestelyjä sekä elatuksesta sopimisen toimivuutta. Aineistoina käytettiin tutkimuskirjallisuutta, rekisteriaineistoja ja asiantuntijahaastatteluja. Hankkeen toteuttivat [Kansaneläkelaitoksen](#) ja [Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön \(Itla\)](#) tutkijat ja sen loppuraportti julkaistiin lokakuussa 2024⁸.

LAPSOSET-hankkeen loppuraportin mukaan vuosien 2022–2024 sosiaaliturvan muutoksilla on ollut vaikutusta lapsiperheiden toimeentuloon sekä työnteon kannustimiin, mutta erityisesti vuoden 2024 leikkaukset lisäävät lapsiperheiden pienituloisuutta. Asumistuen ja työttömyysturvan muutokset ovat vuonna 2024 merkittävimmin lapsiperheiden pienituloisuuteen vaikuttaneet lainsäädännön muutokset.

Mikrosimulointilaskelmien mukaan käytettävissä olevat tulot pienenevät yhden vanhemman perheissä 150–200 euroa kuukaudessa, kun bruttopalkka on 800–1 600 euron välillä kuukaudessa. Tulojen muutos on tätä pienempi, kun bruttotulot ovat suuremmat. Laskelmassa verrataan vuotta 2024 vuoteen 2022. Alle 1 600 euron työtulot ovat yleensä osa-aikatyön tuloja, joiden lisäksi erityisesti yhden vanhemman perheet saavat yleistä asumistukea. Kahden vanhemman perheissä, joissa toinen on työssä ja toinen työtön, tulot kasvavat noin 50 euroa kuukaudessa, kun työstä saadut bruttotulot ovat yli 2 200 euroa.

Vuoden 2024 etuusmuutokset muuttivat myös työnteon kannustimia. Suojaosien poiston seurauksena osa-aikatyön kannustimet heikkenevät. On syytä ottaa huomioon, että vaikka kannustimien parantuminen lisää joidenkin työllisyyttä, on olemassa ihmisiä, jotka eivät parantuneista kannustimista huolimatta välttämättä työllisty. Vuoden 2024 leikkaukset heikentävät toimeentuloa ja lisäävät toimeentulotuen tarvetta.

Sosiaaliturvaetuuksien indeksikorotusten jäädyttäminen

Useiden sosiaaliturvaetuuksien indeksikorotukset jätetään tekemättä vuosien 2024–2027 aikana⁹. Indeksitarkistusten tekemättä jättämisellä on merkittävä vaikutus esimerkiksi pienituloisten lapsiperheiden toimeentuloon. Erityisen suuri vaikutus on pitkäaikaisesti tukea saaville ja useampaa tukea saaville perheille.

Indeksitarkistusten tekemättä jättäminen koskee muun muassa vähimmäismääräisiä vanhempainpäivärahoja ja sairauspäivärahoja, Kelan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärää, työttömyysturvan peruspäivärahaa, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, yleisestä asumistuesta annetun lain mukaisia rahamääriä opintotukilain mukaisen opintorahan, opintorahan huoltajakorotuksen ja oppimateriaalilisan määrää sekä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanottorahaa ja käyttörahaa.

⁸ LAPSOSET-hankkeen loppuraportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-478-1>

⁹ Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Indeksitarkistusten tekemättä jättämisen vaikutus etuuksien ja rahamäärien reaaliin tasoon on rajattu enintään 10,2 prosenttiin. Toteutunut ja ennustettu inflaatiovauhti viittaavat siihen, että tämä raja todennäköisesti myös saavutetaan, joten indeksitarkistusten tekemättä jättäminen heikentää kunkin etuuden reaaliarvoa runsaat 10 prosenttia. Koska samoja etuuksia leikataan muullakin tavoin, sosiaaliturvan heikennysten yhteisvaikutukset ovat huomattavasti tätä suuremmat.

Toimeentulotuen kokonaisuudistus

Toimeentulotuen kokonaisuudistus on valmisteilla. Sitä valmistelevan työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2024. Työryhmä valmistelee ehdotuksen toimenpiteistä puoliväliriiheen mennessä siten, että hallituksen esitys on annettavissa eduskunnalle syksyllä 2025. Uudistuksen tavoitteena on puolittaa toimeentulotukea tarvitsevien määrä, kasvattaa työllisyyttä ja vahvistaa julkista taloutta hallitusohjelman mukaisesti. Tavoitteena on muokata tuen saamisen ehtoja niin, että saadaan aikaan 100 miljoonan euron säästö, mikä tarkoittaa, että myös toimeentulotuen kokonaisuudistus on leikkaus.

Elinkustannusten nousu

Elinkustannusten voimakas nousu on lisännyt lapsiperheiden köyhyyttä. Elinkustannukset ovat nousseet viimeisen parin vuoden aikana eniten sitten 1980-luvun alkuvuosien. Sähkön hinta nousi voimakkaasti vuonna 2023 ja lapsiperheiden kannalta on ongelmallista, että myös peruselintarvikkeiden hinnat ovat tuntuvasti nousseet.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan¹⁰ on mahdollista, että sosiaaliturvaan kohdennetut leikkaukset lisäävät ruoka-avun tarvetta. Tästä kertoo se, että valtioneuvosto on antanut asetuksen, jolla vakinaistetaan valtionavustus ruoka-aputoiminnan järjestämiseen¹¹ kaikkein vähävaraisempien auttamiseksi ja avun pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi kotimaisten seurakuntien ja järjestöjen kautta. Alun perin väliaikaiseksi ratkaisuksi tarkoitettu tukimuoto ollaan siis vakinaistamassa. On ongelmallista, jos oikeus riittävään ravintoon jää hyväntekeväisyyden varaan.

Suomessa ruoka-apua saa vuosittain noin 200 000 henkilöä. Ruoka-apuun turvautumisen taustalla on monia eri syitä. Ruoka-avun tilannekatsauksen mukaan ruoka-apuun joudutaan turvautumaan erityisesti toimeentulovaikkeuksien, työttömyyden ja sosiaalipalveluiden tarpeen vuoksi. Ruoka-avun asiakkaat joutuvat myös tekemään valintoja esimerkiksi ruoan ja lääkkeiden ostamisen välillä. Myös tilapäisten ja äkillisten elämäntilanteiden muutokset näkyvät ruoka-avun tarpeessa.¹²

¹⁰ Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027. Työpaperi 45/2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147877/URN_ISBN_978-952-408-229-7.pdf?isAllowed=y&sequence=1

¹¹ <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/ruoka-aputoiminnan-rahoitus-vakinaistetaan-jatkossa-avustuksia-myontaa-thl>

¹² https://ruoka-apu.fi/wp-content/uploads/2024/08/Tilannekatsaus-5_Ruoka-apufi.pdf

3. Myös palveluita on heikennetty

Asuminen

Ulosottolaitoksen mukaan vuonna 2023 koko maassa oli 4900 toimitettua häätöä. Häätöjen määrä kasvoi noin 13 % vuoteen 2022 verrattuna. Sosiaaliturvaleikkauksista ihmisten toimeentuloa ovat heikentäneet etenkin asumisen tukeen tehdyt leikkaukset eli asumistuen leikkaus ja toimeentulotuessa huomioitavien asumismenojen saantiehtojen kiristäminen.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Kirkkohallitus ja SOSTE tekivät kyselyn¹³ syys-lokakuussa 2024 sosiaalialan ammattilaisille, diakoniatyöntekijöille ja sote-järjestöille, jotka kohtaavat ihmisten toimeentulovaikkeudet ja hädän eturintamassa. Sosiaalialan työntekijöistä yli puolet (59 %), diakoniatyöntekijöistä niin ikään yli puolet (58 %) ja sote-järjestöjen vastaajista hieman yli kolmasosa (39 %) katsoi, että asumistuen pienentyminen tai loppuminen on vaikuttanut paljon toiminnassa kohdattujen ihmisten toimeentulo-ongelmiin. Elinkustannusten noususta etenkin asumisen nousseet kustannukset kiristävät ihmisten toimeentuloa. Myös ruuan kalleus oli merkittävä syy kyselyyn vastanneiden havaitsemiin toimeentulo-ongelmiin.

Sosiaalialan ammattilaiset kertovat, että vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevat hyvinvointialueet ovat kiristäneet myös ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen kriteereitä. Siten vaikkapa asumistuen leikkausten takia kasautuneet vuokratilastit johtavat häätöön, kun vuokratilastejä ei välttämättä enää makseta täydentävästä toimeentulotuesta.

Sosiaalityöllä ja perusturvalla ei ole enää riittäviä keinoja estää ihmisiä syrjäytymästä, koska sosiaaliturvan leikkaukset ovat olleet liian voimakkaita. Ihmisten avuntarve kasvaa, mutta siihen ei pystytä vastaamaan. Nyt nähdyt sosiaaliturvaleikkausten vaikutukset ovat vasta jäävuoren huippu. Kun jo tehtyjen leikkausten vaikutukset alkavat vaikuttaa täysimääräisesti, ja vuodelle 2025 suunnitellaan lisää leikkauksia, tulee tilanne pahenemaan huomattavasti.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Hyvinvointialueet, jotka järjestävät sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut, saavat rahoituksensa valtaosin suoraan valtiolta. Lisäksi ne saavat asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja. Hyvinvointialueiden menot ovat kasvaneet nopeasti, ja valtionrahoitus kattaa tulevana vuosina vain osan menojen kasvusta. Tämä johtaa hyvinvointialueilla palvelujen karsintaan myös lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta.

Sairastamisen hintaa ollaan korottamassa muun muassa leikkaamalla sairausvakuutuskorvauksia. Lääkekatto (lääkkeiden vuosiomavastuu) nousi vuoden 2024 alusta, ja vuoden 2025 alusta lääkkeiden arvonlisäverokanta nousi 10 %:sta 14 %:iin. Myös nämä muutokset heikentävät pienituloisten perheiden tilannetta.

¹³ <https://www.talentia.fi/uutiset/kysely-sosiaaliturvaleikkaukset-nakyvat-jo-nyt-ihmisten-avuntarpeen-kasvuna/>

Vuoden 2025 alusta perusterveydenhuollon maksujen enimmäismääriä korotettiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksujen enimmäismääriä pääsääntöisesti 45 prosentilla. Asiakasmaksujen korotukset ovat suhteettoman suuria. Ne johtavat myös monissa lapsiperheissä hoidon saatavuuden heikentymiseen ja lisääntyneisiin toimeentulovaikkeuksiin.

Hallitus myös päätti keväällä 2024, että sosiaalihuoltoon kohdistuu 100 miljoonan euron leikkaus vuodesta 2026 alkaen.

Varhaiskasvatus; yhdenvertaisuussuunnittelun heikentyminen

Lapsen oikeuksien toteutumista heikentää myös se, että velvoite päiväkotien toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien poistetaan, samoin kuin velvoite paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen. Yhdenvertaisuussuunnitelmat konkretisoivat varhaiskasvatuksen ammattilaisille, miten toiminnassa huomioidaan esimerkiksi lapsen kieli, uskonto ja terveydentila. Jos suunnitelmaa ei jatkossa edellytetä, jää avoimeksi, millaisin keinoin yhdenvertaisuutta edistetään kaikissa yksiköissä suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti. Vaarana on, että erot yhdenvertaisuuden edistämässä kasvavat niin kuntien kuin eri päiväkotien välillä.

4. Järjestöt: köyhyyden torjunta on priorisoitava politiikassa

Suomen suunta on erityisesti köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevien lasten näkökulmasta huolestuttava. Jo tehdyt ja suunnitellut leikkaukset ja sosiaaliturvan heikennykset herättävät kysymään, onko Suomi sitoutunut köyhyyden vähentämiseen ja lapsitakuun sekä YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanoon.

Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on todennut jo ennen tällä hallituskaudella toteutettuja huomattavia leikkauksia, että Suomen sosiaaliturvan taso on liian alhainen. Alkuvuodesta 2023 annettua ratkaisua sosiaalisten oikeuksien komitea tarkasteli muun muassa vähimmäissairauspäivärahan, -vanhempainrahan, -kuntoutusrahan, työttömyysturvan peruspäivärahan, takuueläkkeen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tasoa suhteessa suomalaisten keskituloon. Komitea totesi vähimmäisetuudet liian mataliksi kattaakseen tuensaajan perustarpeet uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämällä tavalla.¹⁴

Järjestöt saavat lasten ja perheiden toimeentulosta tietoa paitsi kohtaamisten kautta, myös esimerkiksi kyselyin. Myös nämä tiedot kertovat kehityksen huolestuttavasta suunnasta. Ensi- ja turvakotien liiton kesällä 2024 toteuttama selvitys¹⁵ kertoo, että osa lapsiperheistä kamppailee vakavien taloudellisten haasteiden kanssa, ja sosiaaliturvan leikkaukset ovat näissä perheissä pahentaneet tilannetta entisestään. Lähes kaikki vastaajat toivat esiin taloudellisen tilanteen aiheuttaman henkisen kuormituksen. Pitkään

¹⁴ <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>

¹⁵ <https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2024/08/KYSELYRAPORTTI-Lapsiperheiden-taloudellinen-tilanne-kesa-2024-FINAL.pdf>

jatkuneella vanhemman stressillä voi olla merkittäviä vaikutuksia lapsen kehitykseen, mm. lapsen itsesääätelykykyyn ja tunne-elämään. Puolet vastanneista lapsiperheistä oli huolissaan siitä, saako turvattua vauvan tai lapsen välttämättömät tarpeet, ruuan, vaipat, vaatteet, terveyden ja virikkeet. Tämä tulos on hälyttävä, koska tutkitusti vauva-ajan köyhyys on erityisen haavoittavaa.

Pelastakaa Lapset -järjestön Lapsen ääni -kyselyn¹⁶ vastaukset kertovat paitsi pienituloisissa perheissä elävien lasten tilanteen heikkenemisestä, myös lasten kokemusmaailmojen erkaantumisesta. 19 % pienituloisten perheiden lapsista kokee, ettei ruokaa ole aina kotona säännöllisesti tai riittävästi. Kaikista kyselyyn vastanneista samoin kokee 5 %. Pienituloisuus heikentää myös lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajan tekemisiin tasavertaisesti, mikä kaventaa ystävyyssuhteita, heikentää yhteenkuuluvuutta ja voimistaa eriarvoisuuden tunteita.

Tutkimuksista tiedetään, että politiikan keinoin voidaan vaikuttaa köyhien lapsiperheiden tilanteeseen. Lapsiperheiden toimeentuloa voidaan vahvistaa esimerkiksi tulonsiirtojen reaaliarvoa nostamalla, poistamalla tulonsiirtojen indeksijäädetykset, tarjoamalla kohtuuhintaista asumista sekä tukemalla perheen ja työn yhteensovittamista ja erityisesti maahanmuuttajien ja yksinhuoltajien työelämään pääsyä. Toimeentulon lisäksi asianmukaisesti resursoitujen palvelut, kuten varhaiskasvatus, peruskoulu, ammatillinen koulutus sekä terveys- ja sosiaalipalvelut turvaavat lasten suotuisaa kasvua.¹⁷

Allekirjoittaneet järjestöt katsovat, että lapsiköyhyyden torjuminen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen tulee asettaa Suomessa korkeaksi poliittiseksi prioriteetiksi, jota vasten kaikkia muita politiikkatoimia arvioidaan. Nyt näin ei tehdä. Kyse ei ole tiedon puutteesta, sillä tietoa on ollut päättäjille tarjolla leikkauksia suunniteltaessa ja niistä päätettäessä.

Esitämme kunnioittavasti, että komissio kiinnittää dialogissaan Suomen kanssa huomiota erityisesti siihen, miten jo tehdyt ja muut hallitusohjelmassa suunnitellut politiikkatoimet kokonaisuudessaan vaikuttavat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen.

Barnvårdsföreningen

Ensi- ja turvakotien liitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Pelastakaa Lapset

Väestöliitto

Lastensuojelun Keskusliitto

¹⁶ https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2024/10/pelastakaa_lapset_lapsen_aani_2024_fi.pdf

¹⁷ Sarkia, Aino 2024. Virallinen ja epävirallinen taloudellinen apu vähävaraisten lapsiperheiden vanhempien ja lasten kokemana. Jyväskylän Yliopisto.